

ПШЕНИЦЯ СПЕЛЬТА – НІШЕВА КУЛЬТУРА ДЛЯ ОРГАНІЧНОГО ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Біленко О. П., канд. с.-г. наук, доцент
Прохватило М. М., магістр
Полтавський державний аграрний університет, Україна

В останні роки стало популярним вирощувати в фермерських господарствах особливі рослини. Такі культури називають нішевими, бо вони задовольняють попит обмежений вузьким колом споживачів і гарантують господарству збут вирощеної продукції. Це можуть бути особливі сорти, наприклад, кондитерський соняшник, лікарські рослини як ехінацея тощо.

Однією з таких культур стала спельта (*Triticum spelta* L.). Це древній злак, що вирощувався ще в неоліті та напочатку бронзового віку на територіях, де започатковувався землеробський склад виробництва. М'яка плівчаста пшениця гексаплоїдного виду, спельта зберігла багато якостей дикого попередника, який досі знаходять на плоскогір'ї Центрально-Східного Ірану[1].

Спельта високоросла рослина з великим, до 25см колосом що легко розпадається на колоски, має луски що покривають зернину і не обмолочуються. Ці якості несприятливі для механізованого вирощування. З іншого боку якість зерна перевищує показники звичайної озимої пшениці та містить мізерну кількість глютену, що гарантує попит: люди, які не можуть вживати хліб та борошняні вироби через алергію на білок глютен, без шкоди для себе можуть їсти вироби зі спельти. Висока якість випічки, особливий гріховий привкус каші з спельти вказують на специфічність її білків. І хоч урожайність спельти менша за м'яку пшеницю, але стабільність йому надає невибагливість культури до ґрунту, стійкість до хвороб і пошкодженню шкідниками (луски зернівки як специфічний «скафандр» захищають її). Для органічного землеробства спельта як знахідка[1,2].

В Полтавській області спельту вирощує ПП«Агроєкологія». За останні п'ять років на площах близько 500га кожен рік отримують порядка 5т/га спельти. Використовують безосттий сорт спельти Зоря України, що вона містить у своєму зерні 24% білка, в той час як звичайна озима пшениця — 12-13%, а яра — 14-15%; і клейковини — 53 % проти звичайних 26-28%[2].

В господарстві ПП«Агроєкологія» посіви спельти розміщують на тих самих попередниках, що і озиму пшеницю. Це переважно віковівсяна або гороховівсяна суміші, гречка та кукурудза на зелений корм. Обробіток ґрунту проводять в комплексі з збиранням,

без розриву в часі плоскорізними знаряддями для збереження вологи. Так само одночасно проводять передпосівний обробіток і посів. Прикотковування посівів обов'язкове.

Спельту сіють пізніше озимой пшениці, до кінці жовтня. Спельта рослина довгого дня, тому при ранньому посіві восени може переростати і формувати стебло з колосом. Такі рослини не зимостійкі і потребують скошування осінню. Краще посіяти пізніше, такі посіви морозостійкіші. Чим пізніше посів тим більше норма висіву з огляду на зменшення куціння культури. При затяжній холодній або сухій весні куціння весною не відбувається, тому формувати стеблостій потрібно з осені збільшуючи кількість насінин на погонному метрі. Особливістю агротехніки спельти є внесення частки азотних добрив восени для формування колосу та закладки колосків на ранніх стадіях розвитку. Азотно-фосфорне живлення повинно бути збалансованим. В «Агроекології» виявили, що найкраще спельта розвинута на фоні віковівсяної суміші. В господарстві більшість рослинних решток залишають на полі і солома спельти покращує баланс поживних речовин у ґрунті.

Для збирання використовують пряме комбайнування очісувальною жаткою що лагідно збирає колос. Пошкодження колосків з зерном такою жаткою мінімальний. Застосовують досушування збіжжя на току, де потрібно відокремлювати культури від іншої пшениці.

Так як корисні речовини спельти порівну знаходяться як в зерні, так і в лусках оболонки. Тому при будь-якому помелі борошно не втратить своєї цінності. Хліб спечений з борошно, від якого не відбирались висівки всередині кремовий, з приємним ароматом. такий хліб, як і крупу з спельти, в Полтаві можна придбати в магазині ПП«Агроекологія».

Список використаних джерел

1. Пшениця спельта / Г. М. Господаренко, П. В. Костогриз, В. В. Любич, М. Ф. Парій, С. П. Полторецький, І. О. Полянецька, Л. О. Рябовол, Я. С. Рябовол, О. Г. Сухомуд / За заг. ред. Г. М. Господаренка. - К.: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2016. - 312 с.
2. Біленко О. П., Прохватило М. М. Спельта – культура для органічного землеробства *Урожайність та якість продукції рослинництва за сучасних технологій вирощування, присвячена 90-річчю з дня народження професора Г. П. Жемели* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 30 верес. 2023 р.). Полтава : ПДАУ, 2023. - 258с.–(С.29-30)